

LO2-programma in het vmbo beknopter geformuleerd

LO2 is op dit moment in een grote groep vmbo-scholen ingevoerd als nieuw examenprogramma en veel scholen overwegen de invoering. In dit artikel komen een paar recente wijzigingen in de eindtermen en regelgeving aan de orde en wordt kort ingegaan op de mogelijkheden binnen de diverse leerwegen. Door: *Chris Mooij*

LO2 eindtermen nu goedgekeurd

De scholen die op dit moment LO2 aanbieden werken met de concepteindtermen zoals die in 2005 door SLO en KVLO zijn ontwikkeld. Pas sinds een paar maanden zijn de LO2 eindtermen in de wettelijke regeling opgenomen. Deze goedkeuring van de eindtermen heeft behoorlijk lang op zich laten wachten. Want veel eerder al, in oktober 2007, was in de wet op het voortgezet onderwijs een wijziging aangebracht door LO2 op te nemen als examenvak, dat als keuzevak kan worden aangeboden in de theoretische en de gemengde leerweg van het vmbo.

Ook voor 2007 hebben scholen het programma al kunnen aanbieden met een speciale ontheffing van OCW, in een soort 'proefperiode' dus. De nu vastgestelde eindtermen plaatsen de scholen die LO2 nu al aanbieden echter niet voor veel problemen, want de inhoud van de nu vastgestelde eindtermen, de vakonderdelen- en vakinhouden, zijn niet veranderd. Bij dit artikel staan de nieuwe eindtermen. We gaan kort in op de verschillen met de oude concepteindtermen en geven enkele voorbeelden van de uitwerking van het programma.

Globalisering van de eindtermen

De vmbo-examenprogramma's voor alle vakken zijn nu globaler geformuleerd. Dat komt voort uit de nieuwe beleidsfilosofie van OCW om te komen tot minder regelgeving. De oude examenprogramma's dateren alweer uit de tweede helft van de jaren negentig. Het globaler formuleren van de examenprogramma's heeft vooral betrekking op de manier waarop de eindtermen zijn uitgeschreven. Voor alle vakken bestaat een exameneenheid in de meeste gevallen nog maar uit één eindterm, waarin de inhoud van dat onderdeel is samengevat. Die operatie is nu dus ook gebeurd voor het 'oude' LO2-programma, waarmee scholen voorheen, met ontheffing van OCW, hebben proefgedraaid. Dat betekent dat specificaties, die in de 'oude' eindtermen stonden vermeld, nu zijn weggelaten. Het programma is beknopter geformuleerd, maar is inhoudelijk niet gewijzigd. Op basis van de ervaringen van de pilotscholen was daar ook geen aanleiding toe. Een voorbeeld van de nieuwe (compacte) wijze van beschrijven:

LO2/K/4

Spel

De kandidaat kan samen met anderen minimaal één doelspel, twee terugslagspelen, één honkloopspel en diverse tikspelen uitvoeren, waarbij het gaat om verdieping ten opzichte van LO1.

In de oude eindtermen stonden per spelvorm de specificaties vermeld (voorbeeld doelspel):

De kandidaat kan

1 deelnemen aan tenminste één doelspel, waarbij het gaat om het:

- afhankelijk van de situatie, individueel spelend of samenspelend de bal opbrengen
- afhankelijk van de situatie, individueel spelend of samenspelend passeren van een tegenstander
- creëren van scoringskansen en het doen van doelpogingen
- bij balverlies op tijd omschakelen naar verdedigende taken
- juiste keuze maken tussen en uitvoeren van mandekking en positiedekking
- spelen met een taakverdeling en teamafspraken in aanvalsbouw en verdediging.

De concretisering van de globaal geformuleerde eindtermen is een zaak van de school en de docenten. De 'oude' specificaties kunnen hierbij nog steeds een belangrijke rol spelen bijvoorbeeld bij het toetsen en beoordelen of kunnen worden opgenomen in bijvoorbeeld een portfolio van de leerling.

Eén kerndeel erbij

Het oude programma bestond uit elf exameneenheden, te weten:

- LO2/K/1 Oriëntatie op leren en werken
- LO2/K/2 Basisvaardigheden
- LO2/K/3 Leervaardigheden in het vak lichamelijke opvoeding
- LO2/K/4 Spel
- LO2/K/5 Turnen
- LO2/K/6 Bewegen op muziek
- LO2/K/7 Atletiek
- LO2/K/8 Zelfverdedigingsspelen
- LO2/K/9 Actuele bewegingsactiviteiten
- LO2/K/10 Reguleringstaken
- LO2/K/11 Bewegen en samenleving en gezondheid

Het globaal geformuleerde examenprogramma bestaat uit twaalf exameneenheden. Daar is dus in vergelijking met het oude programma één exameneenheid, aan toegevoegd namelijk Beroepspraktijkvorming. Dit onderdeel was in het 'oude' LO2-programma als verplichte stage opgenomen als handelingsopdracht.

LO2/K/12**Beroepspraktijkvorming**

De kandidaat kan zich oriënteren op beroep of vrijwilligerswerk door het vervullen van (regel) taken in het werkveld van sport en bewegen.

De exameneenheid LO2/K/12 vindt plaats in het kader van de beroepspraktijkvorming. De ervaringen van de pilotscholen, die hebben proefgedraaid met het oude programma, zijn positief. De leerlingen konden bijvoorbeeld een stage lopen bij de eigen sportvereniging, maar het kwam ook voor dat leerlingen meehelpten bij een sportdag van een basisschool of bewegingsactiviteiten tijdens kampdagen van onderbouwgroepen van de eigen school. De stage kan bijvoorbeeld ook plaatsvinden in het kader van de maatschappelijke stage. De intentie van het herziene examenprogramma is in vergelijking met het oude LO2-programma, waarin de stage als een handelingsdeel was opgenomen, niet veranderd. Dat betekent dat de leerling dit onderdeel in ieder geval met een voldoende (naar behoren) moet afsluiten en niet kan compenseren met andere cijfers. Ook dit onderdeel wordt, evenals alle andere onderdelen, opgenomen in het examendossier.

Verschillen tussen LO1 en LO2

Het programma LO2 is gericht op verdieping van het LO1-programma. Dat betekent dat het geen verdubbeling moet zijn van het LO1-programma. Bijvoorbeeld bij de doelspelen wordt er in LO2 voor één doelspel gekozen, waarmee een veel grotere diepgang wordt bereikt ten opzicht van het LO1-programma, waar drie verschillende doelspelen aan de orde komen. Ten aanzien van speltactisch inzicht en spelvaardigheid mag van de LO2-leerling veel meer worden verwacht en dit zal ook getoetst moeten worden. Verder zijn er zijn onderdelen die een oriëntatie en voorbereiding vormen op een toekomstige beroeps- en studiekeuze. Het gaat dan met name om de exameneenheden K/10 Bewegen regelen, K/11 Bewegen en samenleving en gezondheid en de exameneenheid K/12 Beroepspraktijkvorming. Bij Bewegen en regelen (in het 'oude' programma vermeld als reguleringstaken) gaat het erom dat de kandidaat alleen of samen met anderen regeltaken kan uitvoeren zoals: bewegingssituaties veilig helpen inrichten, afspraken maken over (spel)regels en verdelen van taken, hulpverleners en ondersteunen binnen bewegingssituaties, observeren en beoordelen op eenvoudige criteria. Daarnaast wordt van de leerling gevraagd één regelende rol uit te voeren waarbij de kandidaat niet zelf als bewegende is betrokken. Daarbij kan de leerling kiezen voor het uitvoeren van de rol van organisator, instructeur, coach of scheidsrechter/jury.

In welke leerwegen

In de wet op het voortgezet onderwijs is LO2 als schoolexamenvak opgenomen voor de theoretische en gemengde leerweg als een keuzevak in het vrije deel van het examen-

pakket. Het is dus mogelijk om het aan te bieden als zesde vak. In de beroepsgerichte leerwegen (KB en BB) kan LO2 ook worden aangeboden, maar dan moet het als zevende vak. Aangezien het dan gaat om een extra vak dat de school aanbiedt hoeft hiervoor geen ontheffing te worden gevraagd. De ervaring in de netwerken van LO2-scholen leert dat veel scholen ervoor kiezen om LO2 ook in de gemengde en theoretische leerwegen als zevende vak aan te bieden. Onder andere om problemen te voorkomen als een leerling een zware blessure oploopt en daardoor veel praktijkonderdelen niet kan volgen en afsluiten.

Handreikingen

SLO heeft voor scholen die LO2 willen invoeren een Handreiking gemaakt, waarin naast informatie over het programma, de toetsing en de stage ook programmavoorbeelden zijn opgenomen. Hierbij een voorbeeld van het Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) van het Stedelijk Lyceum in Enschede zoals dat is opgenomen in de handreiking. De Handreiking van LO2 is te downloaden vanaf de SLO-site (www.slo.nl). Doorklikken naar *Voortgezet onderwijs* (VO), dan onder *Vmbo* verder naar *Schoolexamen* en daarna naar *Handreikingen*. Er is ook een handreiking voor het LO1-programma.

Tenslotte

Nu LO2 is goedgekeurd als officieel schoolexamenvak hoeven scholen geen ontheffing meer te vragen bij OCW. Als er voldoende uren zijn, het programma vraagt 200 lessen van 50 minuten, en uiteraard een accommodatie beschikbaar is kan een school LO2 invoeren. KVLO en SLO organiseren netwerken van scholen die LO2 hebben ingevoerd. Daarin worden ervaringen uitgewisseld. Voor scholen die de invoering willen voorbereiden zijn er aparte netwerkbijeenkomsten.

Op 7 oktober aanstaande organiseren KVLO en SLO in Ede een eerste landelijke studiedag over LO2 in het vmbo. Voor meer informatie zie de sites van KVLO en SLO.

Voor meer informatie: c.mooij@slo.nl

Mooie sport binnen LO2

Examenprogramma lichamelijke opvoeding 2 (LO2) geglobaliseerd

		BB/KB	GL/TL
LO1/K/1 Oriëntatie op leren en werken			
1	De kandidaat kan het belang van bewegen en sport binnen de eigen loopbaan, vrijwilligerswerk en in de maatschappij verwoorden.	7e vak	6e of 7e vak
LO2/K/2 Basisvaardigheden			
2	De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken.		
LO2/K/3 Leervaardigheden in het vak lichamelijke opvoeding			
3	<i>De kandidaat ontwikkelt een aantal vaardigheden in bewegen en sport, zoals:</i> - omgaan met regels en een bijdrage leveren aan een sportief verloop en aan de veiligheid van zichzelf en anderen - regeltaken uitvoeren om samen bewegingssituaties op gang te kunnen brengen en houden - in bewegingssituaties omgaan met aspecten als lukken en mislukken en winst en verlies - omgaan met verschillen in prestatieniveau, motieven, interesses, culturele achtergronden en geslacht binnen bewegingssituaties - zich oriënteren op de eigen sportloopbaan en eigen voorkeuren aangeven ten aanzien van bewegen en sport - kritisch reflecteren op opgedane ervaringen in relatie tot eigen wensen, motieven en mogelijkheden.		
LO2/K/4 Spel			
4	De kandidaat kan samen met anderen minimaal één doelspel, twee terugslagspelen, één honkloopspel en diverse tikspelen uitvoeren, waarbij het gaat om verdieping ten opzichte van LO1.		
LO2/K/5 Turnen			
5	De kandidaat kan alleen en samen met anderen twee verschillende vormen van turnen uitvoeren, waarbij het gaat om verdieping ten opzichte van LO1.		
LO2/K/6 Bewegen op muziek			
6	De kandidaat kan twee vormen van bewegen op muziek uitvoeren, waarbij het gaat om verdieping ten opzichte van LO1.		
LO2/K/7 Atletiek			
7	De kandidaat kan alleen en samen met anderen minimaal één loop-, één spring- en één werponderdeel uitvoeren, waarbij het gaat om verdieping ten opzichte van LO1.		
LO2/K/8 Zelfverdediging			
8	De kandidaat kan samen met anderen één vorm van zelfverdediging uitvoeren, waarbij het gaat om verdieping ten opzichte van LO1.		
LO2/K/9 Actuele bewegingsactiviteiten			
9	De kandidaat kan alleen of samen met anderen twee nieuwe, actuele bewegingsactiviteiten uitvoeren.		
LO2/K/10 Bewegen regelen			
10	De kandidaat kan alleen of samen met anderen diverse regeltaken uitvoeren en één regelende rol uitvoeren waarbij de kandidaat niet zelf als beweger is betrokken.		
LO2/K/11 Bewegen en samenleving en gezondheid			
11	De kandidaat kan verschillende betekenissen van bewegen en sport aangeven in de samenleving en ook de meer persoonlijke waarde en motieven voor deelname.		
12	De kandidaat kan: deelnemen aan een training- en fitnessprogramma, de betekenis van bewegen en sport aangeven voor de gezondheid in ruime zin, eerste hulp verlenen bij eenvoudige blessures, afspraken maken die de veiligheid bevorderen.		
LO2/K/12 Beroepspraktijkvorming			
12	De kandidaat kan zich oriënteren op beroep of vrijwilligerswerk door het vervullen van (regel)taken in het werkveld van sport en bewegen.		X

Voorbeeld: Plan van toetsing en afsluiting LO2

Scholen geven vaak in één overzichtsschema de weging en de wijze van afsluiting aan.

Voorbeeld van het Stedelijk Lyceum in Enschede.

Programma van Toetsing en Afsluiting LO2 vmbo					
domein	Activiteit (1) staat voor docent 1 (2) staat voor docent 2 (één onderdeel wordt gekozen)	Eindterm	Weging	Lessuren	Afsluiting
1 Domein bewegen			60%		
1A	Doelspel: Basketbal (1)	LO2/K4	5%	16	P*
	Doelspel: Voetbal (2)				
1B	Terugslagspel: Volleybal	LO2/K4	5%	16	P*
1C	Racketspel: Badminton (1)	LO2/K4	5%	12	
	Racketspel: Tafeltennis (2)				
1D	Vorm van Softbal: Softbal (1)	LO2/K4/	5%	16	P
	Vorm van Softbal: Honkbal(2)				
1E	Tik- en Afgooi: Trefbal	LO2/K4	2%	4	P
1F	Turnen: Springen (1)	LO2/K5	5%	12	P
	Turnen: Zwaaien (2)	LO2/K5			
1G	Turnen: Acrobatiek (1)	LO2/K5	4%	8	P
	Turnen: Klimmen (2)	LO2/K4			
1H	Bewegen op muziek	LO2/K6	5%	12	P
1I	Atletiek: Hordenlopen, estafette, duurloop	LO2/K7	4%	10	P
1J	Atletiek: Driesprong	LO2/K7	3%	6	P
1K	Atletiek: Kogelstoten, Discuswerpen	LO2/K7	3%	8	P
1L	Zelfverdediging: Judo (1)	LO2/K8	6%	20	P
	Zelfverdediging: Boksen (2)	LO2/K8			
1M	Sportoriëntatie en –keuze act.1	LO2/K9	4%	10	P
1N	Sportoriëntatie en –keuze act.2	LO2/K9	4%	10	P
2 Bewegen en regelen			8%		
2A	Reguleringsstaken beweger	LO2/K10	3%	In de les	P
2B	Reguleringsstaken niet-beweger	LO2/K10	5%	In de les	P/T
3 Bewegen en samenleving en bewegen en gezondheid			12%		
3A	Meten met fit-kid-koffer	LO2/K11	2%	4	P/T
3B	Trainingsprogramma n.a.v.3A	LO2/K11	2%	Zie 1I	P/T
3C	Clinic EHBSO	LO2/K11	2%	4	P/T
3D	'Stage' bij eigen club	LO2/K12	6%	16	P
4	Toetsing				
4A	Verslag n.a.v. 3D		10%		T**
4B	Theorie over alle domeinen		10%		T**
Totaal			100%	200	

*P = praktijk

**T = theorie